Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

TATER HOPSA

HISTORIEN OM LINE OG TATER POULSEN.

BERETNING OG MUSIK AF

THOMAS THOMSEN HOLSTEBRO

FOLKEMUSIKHUSRINGEN

HOLSTEBRO KOMMUNES UNGDOMSCENTER

HISTORIEN OM LINE OG TATER POVLSEN.

Jeg vil gerne begynde med at fortælle at dialogen mellem personerne, og tankegangen i personerne, naturligvis er gætværk, men det forandre jo ikke ved selve handlingsforløbet som jeg tror er rigtigt nok, ellers var der vel ikke al den snak om det i folkemunde.

Som indledning kunne jeg tænke mig at begynde med en hopsa - fordi jeg synes at historien ligefrem animere til en hopsa.

TATER HOPSA

FMH ams 76/87

Thomas Thomsen/TK

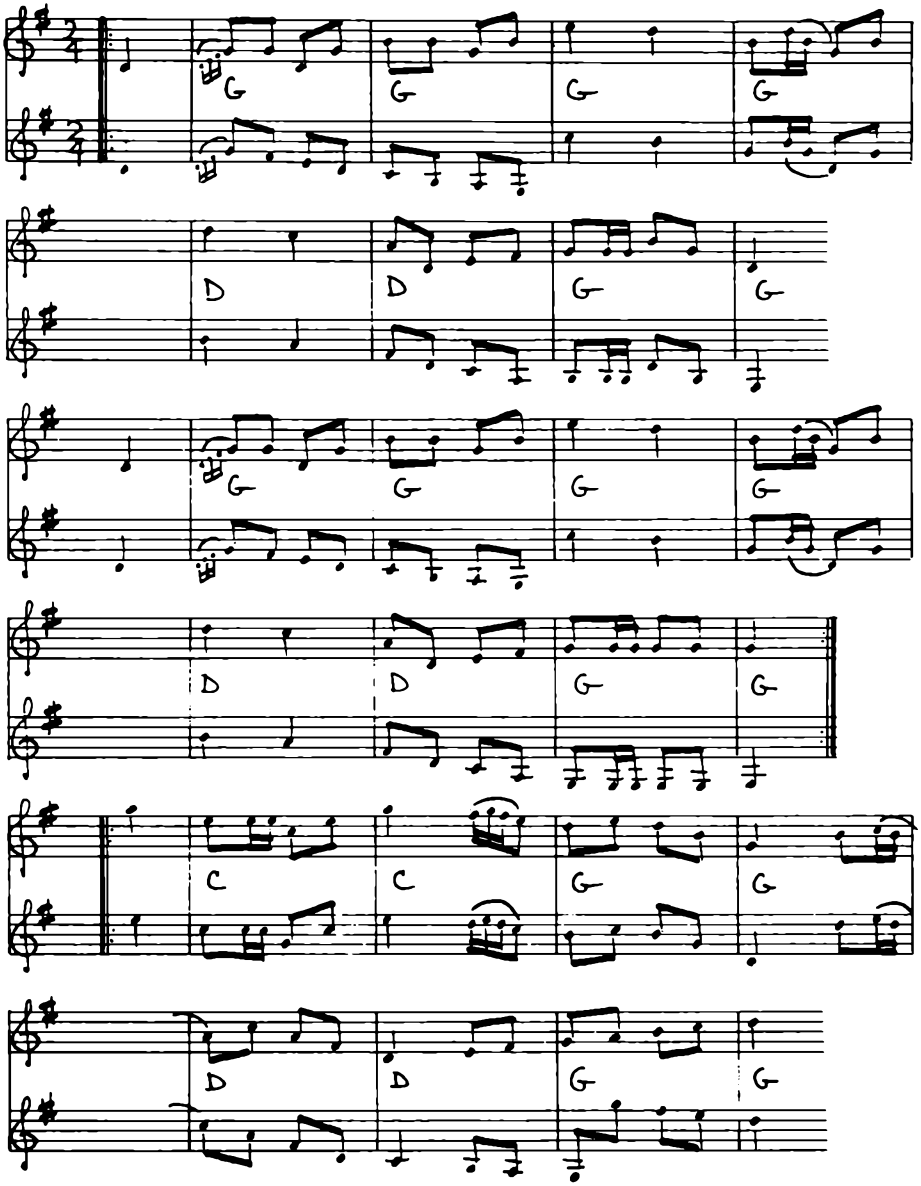

G /: 1111 5511
1111 5511 :/
/: 4411 5511

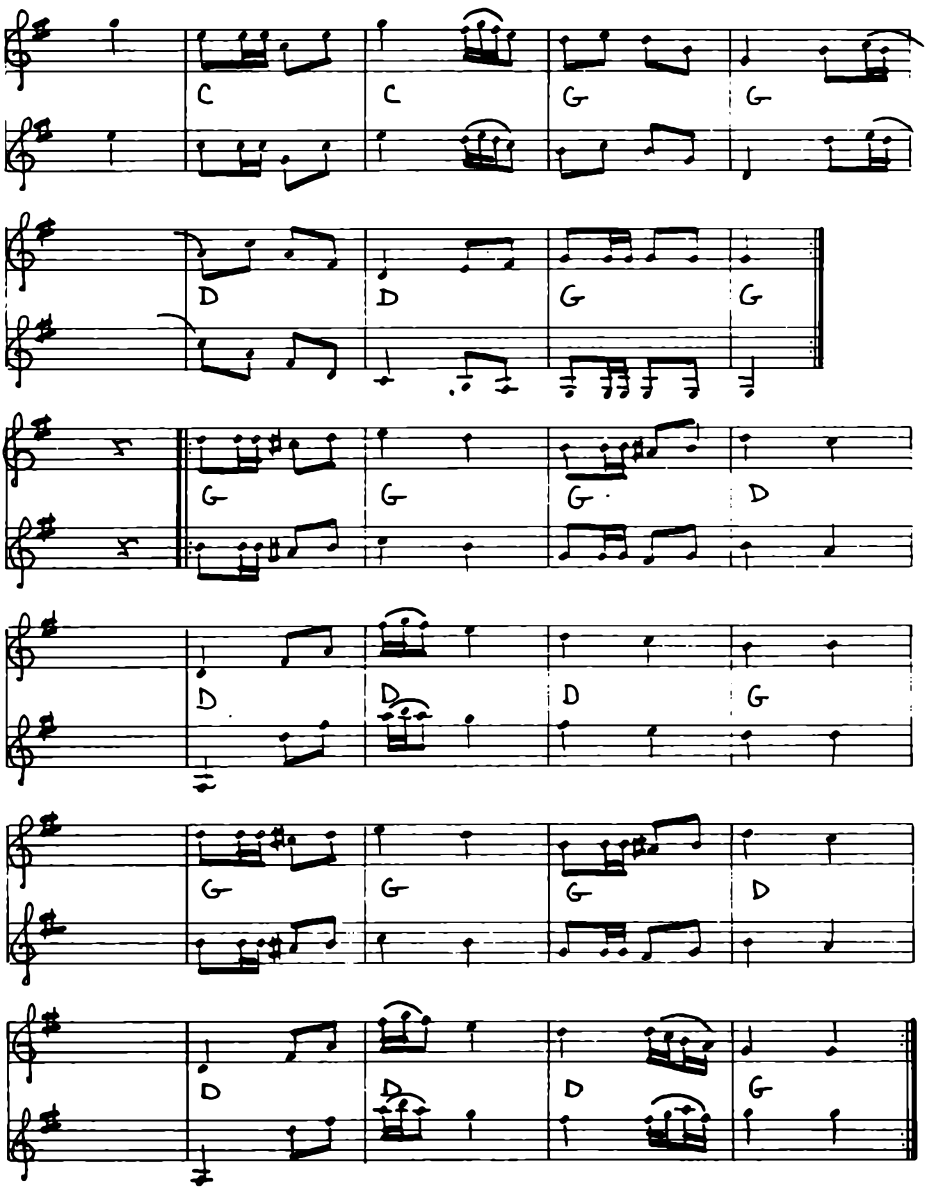

G 4411 5511 :/
/: 1115 5551
1115 5551 :/

Hør nu her! Historien er selvfølgelig fortalt fra mund til mund igennem generationer, og den er naturligvis blevet mere eller mindre dramatiseret. Men hovedtemaet tror jeg på er rigtigt. Hvorfor skulle det ikke være det, når hovedpersonernes tilholdssted stadig kan påvises, og kvinderne i og udenfor sognet stadig får romantiske udtryk i øjnene når de hører om paret - altså de som kender historien.

Jeg vil nu skridt for skridt fortælle historien sådan som jeg har hørt den af gamle mænd og koner. Historien bliver da mere eller mindre ulig den historie som en anden skribent har fortalt. Vi har begge været nødt til at fortælle det som vi har hørt. Skulle en tredje eller fjerde have en endnu bedre historie om samme personer så vil det være meget kærkomment. Måske kunne det endda være efterkommere af de to elskende.

Beretningen er fra Nr. Omme sogn, som nu er delt op således at den nordlige del hører under Trehøje kommune og den sydlige del hører under Videbæk kommune. Før kommunesammenlægningen delte vi Nr. Omme sogn op i tre hoveddele: Ørnhøj mod nord, Grønbjerg mod syd og Abildå mod øst. De nævnte småbyer er ikke ret gamle, men Nr. Omme kirke, som ligger sydvest for Grønbjerg, er mange hundrede år gammel, og det er netop deromkring handlingen foregår.

Jeg vil nu prøve at gengive historien fra den jeg mener fortæller den mest omhyggeligt. Det er en ældre dame, som jeg tror kan være efterkommer af de to unge, men hun

røbede det aldrig for mig - for det var vel nærmest en skamplet at være i familie med tvivlsomme personer som tatere, skøjere, rakkere, natmænd og hvad man nu ellers kaldte dem. Men jeg kan huske min fortæller som en ældre dame der havde sort bølget hår og mørkebrune øjne. Inden for hendes familie kunne de en masse kunsthåndværk som jeg er helt sikker på hørte hjemme hos taterne. Men hun røbede ikke sine aner for mig selv om jeg fiskede nok så meget.

Hun fortalte så livagtigt om de to elskende. Pigen en gårdmandsdatter fra Holmgård - karlen en tater, antagelig en Dejbjergtater. De to havde hinanden så kær at de lovede hinanden fuldstændig ære og troskab. Det ulykkelige ved situationen var at tateren aldrig ville blive accepteret af Holmgårdsbonden. Selvom tateren efter sigende hjalp til med at befordre smuglergods til og fra Holmgård. Det var en smuglervirksomhed som Holmgårdsbonden var delagtig i. Så for mig er det et spørgsmål hvem af de to parter der var mest agtværdig. Det må være op til læserne at dømme. Holmgårdsbonden døde med fred i sjælen, mens taterne blev ved at være fredløse og altid forfulgte af øvrigheden. Trods det man godt kunne bruge dem når man skulle have udført noget fint håndværksarbejde eller havde brug for noget musik til bryllupper eller lignende. Udover det blev de betragtede som skarnsfolk, og det var jo en ulykkelig situation at være i når man var kæreste med Holmgårdsdatteren. Det var jo helt givet at de aldrig måtte få hinanden.

Jo tiere de mødtes derude i mosen jo mere glade blev de for hinanden. Det endte da også med at det gik op for pigens far hvilke stævnemøder hun havde derude i kæret, og det takket være en anden datters misundelse og hovmod. Til trods for at hun var trolovet med en af hendes egen stand så solede hun sig rigtig hos faderen med sin viden om søsterens stævnemøder. Holmgårdsbonden, der var enkemand, måtte efter egen mening se at finde en udvej snarest. Først og fremmest måtte han sætte en stopper for de stævnemøder, og så måtte han have pigen gift med en af hans egen stand, og det hurtigst muligt. Han viste også hvor han skulle finde ham.

Sådan planlagde han ting for ting hvordan det skulle være, uden at spørge den ulykkelige datter til råds. Men han kunne ikke forhindre at de unge mødtes hemmeligt, og datteren fortalte da også sin ven hvad faderen havde besluttet - at de aldrig måtte få hinanden. Tateren trøstede hende og sagde at han måtte se at finde på råd.Han fattede i naivitet en plan. Han ville gå til storbonden i Ommegård for at få en agtværdig til at hjælpe sig. (Således bedømte man agtværdighed dengang, og gør det vel for en del endnu.) Tateren havde besluttet at få storbondens hjælp til at få anerkendelse som en god ærlig dansk mand, for på det grundlag at få lov til at få Holmgårdsdatteren. Tateren mente at Præsten storbonden var en agtværdig og reel mand, og han henvendte sig da også til ham med tillid og bad ham hjælpe sig til et godt dansk navn. Storbonden var velvillig stemt for at få ham navngivet på

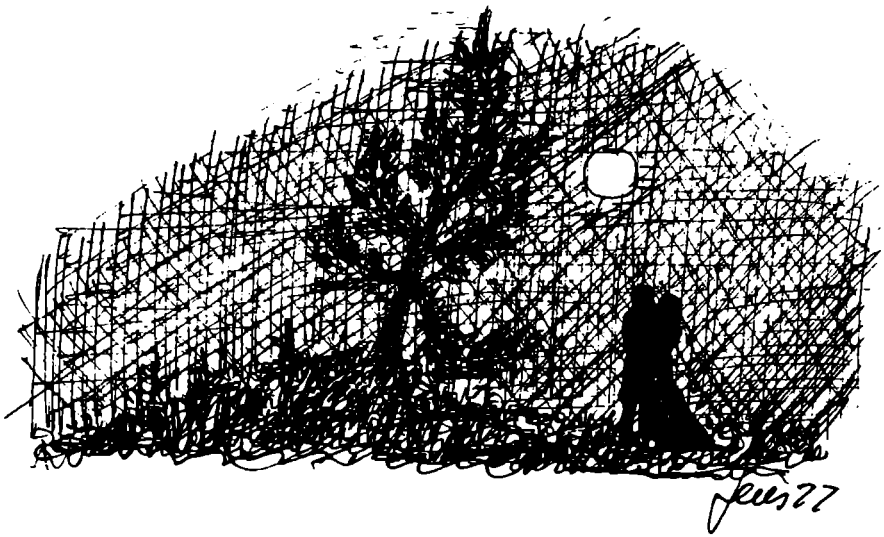

dansk, og således få ham kendt ærlig, men han var jo også samtidig nysgerrig og ville vide hvorfor tateren havde taget den beslutning. Det ville tateren ikke ret gerne ud med, men gav sig dog tilsidst og fortalte om sit kærlighedsforhold til Holmgårdsdatteren. Efter sigende svarede storbonden: 'Navnet kan jeg hjælpe dig med, men om Holmgårdsdatteren får dit eller en andens navn, det kan jeg ikke befatte mig med. Jeg må og vil ikke misbruge min magt. Dermed bør du stille dig tilfreds'.

Tateren fik et dansk navn og blev samtidig erklæret for ærlig borger som måtte ernære sig på ærlig vis. En skribent mener han fik navnet Povl Jakobsen, men jeg mener han fik navnet Axel Povlsen, blandt andet fordi min fortæller har Povlsen i sit familienavn.

Med ærlighedserklæringen bag sig gik Axel nu på frierfødder til Holmgårdsbonden, som han jo kendte udemærket fra smuglerierne. Holmgårdsbonden nægtede ham pure sin datter uanset at tateren var blevet erklæret for ærlig. 'For hvad har du at byde min datter andet end ussel armod og elendighed i en jordhule som du og dine frænder plejer at bebo? Nej det kan der ikke være tale om. Hun skal ikke føres ud i det rakkerliv, og desuden har jeg lovet hende væk til en hel anden som både kan og vil forsørge hende. Hos ham kan hun sidde i gode kår til sine dages ende, uden at have behov for at strejfe omkring i landet som dig og dine frænder'. Axel som ellers havde en smuk og gylden solbrændt hud blev nu ganske kridhvid i ansigtet. Han erklærede kort og præcis: 'Får jeg hende

ikke med det gode, så får jeg hende på anden vis - vær sikker på det'. Derefter vendte han om og gik sin vej ned over mosen hvor han havde mødt sin elskede så mange gange. Og hvem gik da ikke der og vogtede kvæget - lige netop hende han længtes efter. Hans hjerte hoppede af glæde. Da hun så op og fik øje på ham gav hun et lille skrig af glæde fra sig og fløj i hans arme og sagde:'Elskede, gav far os lov til at få hinanden'? I sin naivitet håbede hun på at når hendes elskede havde fået dansk borgerskab så ville alt føje sig til det gode. Men hun kunne godt mærke på Axel at det havde været afslag fra faderens side, og hun græd da sine modige tårer ved sin elskedes bryst. Axel knugede hende ind til sig og sagde: 'Fat mod min egen lille pige, jeg skal nok finde på råd. Du bliver min selvom så jeg og mine frænder skal hente dig med magt. Jeg bliver jo betragtet som et udskud alligevel, selvom jeg nu har fået et godt dansk navn. Din far lod fuldstændig hånt om min danskhed og mente at jeg stadig hører til blandt taterne. Jeg skammer mig heller ikke over mit folk selvom jeg godt ved vi må ernære os på uærlig vis engang imellem, men det synes mig som om danskerne næsten er mere lumpne end vi, idet de jo mener at være gode kristne og som sådanne skulle have næstekærlighed til de arme og fattige, men hvad gør de andet end at hade os og forfølge os - pånær den tid da de har brug for os til deres beskidte arbejde. Jeg lover dig min egen at herefter bliver der intet i verden der kan skille os ad. Jeg kommer og henter dig såsnart det

er muligt og belejligt. Jeg drager nu sønder over for at prøve om jeg kan tjene så mange penge at vi kan få os en sikker tilværelse'. 'Ja min kære Axel', svarede hun, 'men husk så at tjene pengen på ærlig vis, og hold dig fra smugleriet nu hvor du har fået et godt dansk navn. Og kom så og hent mig når du kan. Jeg vil længes efter dig hvert eneste minut dagen lang. Nu må du hellere gå min elskede, for jeg kan se at min søster er på vej herned i mosen, og hun er mig ilde stemt fordi jeg kommer sammen med dig, Selvom hun er forlovet med en anden og far har bestemt at de skal have Holmgård. Jeg misunder dem det ikke min kære, bare jeg må være hos dig altid. Kom så snart og hent mig inden det er for sent. for jeg ved at far har lovet mig bort til en anden, og er jeg først bortgift til en så er det jo for sent kære Axel'.

De to elskende knugede sig ind til hinanden i heftig afsked. Line græd og hulkede og klyngede sig til sin Axel. Men timen var inde. Han måtte afsted hvor nødig han end ville. Så forsvandt han syd over hen over den sumpede mose. Han hoppede fra tue til tue, let og adræt som han var. Han kendte det farlige terræn som sin egen bukselomme. Men ve den som ikke kendte sumpene og vovede sig derud - de kunne være vis på aldrig at vende tilbage. Man passede da også altid på i de omkringliggende gårde. Det gjalt om at holde folk og fæ væk fra sumpene. Men taterne kendte sumpene og brugte dem til at ryste personer af sig som ville efterstræbe dem. (Nu er det meste af mosen gra-

vet op, og terrænet ligger næsten helt afvandet hen. Ser man ud over mosen i dag kan man dog sagtens forestille sig hvordan det har været på daværende tidspunkt - ganske ufremkommeligt for ukyndige.)

Lines søster var nu nået ned i mosen for at afløse Line med at passe kreaturene. Hun havde sit hovne smil på, og sagde 'Nå du havde nok fint besøg. Husk nu at fortælle far hvem der har besøgt dig her i mosen, ellers bliver jeg jo nødt til at gøre det når jeg kommer hjem'. Line lod tårerne få frit løb. Ikke over søsterens hovmod, men over de dystre udsigter som fremtiden indebar. Det gjorde hende ganske modløs og fortvivlet, og hun satte sig ned og holdt hænderne op for sit ansigt og græd ganske stille. 'Gå nu hjem til far', sagde søsteren, 'og se at komme til fornuft. Så skal jeg såmænd nok fortie hvem du har haft besøg af'.

Line gik nu hjemad, men hun følte ingen glæde derved sådan som hun tilforn havde gjort. Det eneste der holdt hendes mod lidt oppe var Axels ord som stadig lød i hendes øre. Han ville komme og hente hende - uanset hvad der skete. Hun skulle blive hans. Hun var helt sikker på at det ville blive sådan.

Jo nærmere hun kom hjemmet, jo mere fortrøstningsfuld blev hun. Hun mødte sin far omme på gårdspladsen. Han studerede hendes ansigt sådan lidt i smug og kunne godt se at hun havde grædt. Han kunne jo nok regne ud hvad der var i vejen, for han havde jo for lidt siden nægtet tateren sin datter, og han havde set tateren gå ned over

mosen, derfor havde han sendt sin ældste datter ned for at afløse ved kreaturene. Han havde sendt en afløser tidligere end han plejede for at forhindre at de unge elskende i at snakke for meget sammen. Holmgårdsbonden havde helt andre planer med sin yngste smukke datter. Det var både sikkert og vist, hun skulle virkelig bortgiftes til en der havde gods og guld, og ikke til en sølle tater - det skulle han nok være mand for. Han ville selvfølgelig prøve at blødgøre hende med det gode først. Det var jo det nemmeste. Han kunne heller ikke rigtig lide at hans lille kæledægge gik der og hang med næbet. Han prøvede sådan i tankerne at finde ud af hvordan han skulle overliste hende og få hende bortgift efter sit eget hoved. Helst uden alt for meget ballade og folkesnak. Desforuden fandtes der jo ikke den ungkarl i Nr. Omme sogn, ja langt uden for sognets grænser, som ikke gerne ville føre hende hjem som brud. Det havde han da fundet ud af. At hun var tosset med den tater, det huede ham bestemt ikke. Nå men gode miner til slet spil. Han tog sin sukkersøde stemme på, og sagde: 'Nå er du der lille Line. Det var da godt du kom, for jeg har gået og tænkt på om vi to skulle spænde for og køre en tur til Holstebro engang snart. Vi skal ud og se på pænt tøj og smykker og hvad vi ellers kan finde på. Du er jo en dygtig pige som fortjener at se ordentlig ud i tøjet. Og den smukke halskæde du så tit har snakket om, den må vi nok hellere se på ved samme lejlighed". Alt det sagde han mens han iagttog hende ud af øjenkrogene. Han lagde da også mærke

til at hun blev mere glad i ansigtstrækkene igen, og det huede ham bedre. Line svarede: 'Ja far, jeg vil da gerne med til Holstebro og se på nyt tøj, men halskæden, går det an, bliver det ikke for dyrt for dig'? 'Visse vasse, min pige. Du har fortjent den, og nu skal du have den. Men gå nu med ind og lav noget mad til os, så snakker vi om tingene mens vi spiser'.

Fra morgenstunder dagen efter spændte Holmgårdsbonden for og tog begge sine døtre med til Holstebro. Han havde den lumske bagtanke at der skulle købes mere ned smykker til pigerne. Der skulle også købes bryllupsklæder, og det til dem begge. Han havde besluttet at der skulle være dobbeltbryllup, og det engang med det første. Han ville ikke risikere at Axel Povlsen skulle stikke en kæp i hjulet angående hans lille Line.

Nå men til sagen. Pigerne fik simpelthen lov til at købe alt det de havde lyst til, og der var nærmest ingen grænser for hvad de kunne bruge. Ja selv ting som de nærmest ikke havde brug for, men kun lyst til, tog de med. Deres far, som havde fået adskillige puncher hos de handlende, (det brugte man dengang) var efterhånden blevet godt rød i hovedet og temmelig opstemt. Han slog ud med hånden og sagde: 'Nu skal i endelig ikke spare, for far har jo taget penge med så det batter noget'. Det benyttede pigerne sig selvfølgelig af, for de kunne jo nok høre at deres far efterhånden var blevet halvfuld. At han så dagen efter kunne ærge sig halvdød over alle de penge han havde brugt, det syntes pigerne kun han havde godt af.

Resultatet blev da også at vognen blev fyldt til randen af lutter gode sager.

I de følgende uger blev der gjort forberedelser til det forestående dobbeltbryllup. Line blev mere og mere ængstelig for det forestående. Hun havde ikke set Axel i mange måneder. Han havde jo lovet at hente hende inden det var for sent, inden hun var bortgift til den anden - ham hendes far havde fundet til hende. Hun tænkte derpå med gysen og gru og græd i ensomhed. Hun havde Axel i tankerne altid. 'Hvor bliver han dog af', tænkte hun ved sig selv. 'Jeg er ved at dø af længsel og kærlighed. Jeg ender i dårekisten hvis han ikke snart kommer'.

Men Axel kom ikke. 'Der er nok tilstedet ham en ulykke', lød det halvt skadefro og halvt deltagende fra søsteren. 'Du kan lige så godt vænne dig til at blive gårdmandskone som nu far har bestemt dig til. Han er trods alt både ældre og klogere en vi. Du glemmer såmænd nok din Axel når du kommer til at sidde i gode og trygge kår' Line følte for engangs skyld lyst til at svare søsteren igen, og sagde: 'Ja du kan sagtens være glad og lykkelig, for du får jo ham du elsker og Holmgården i tilgift, foruden al hans gods og guld. Men han aner nok ikke hvad han går ind til den stakkel, for så ville han nok ønske at han aldrig var født, fremfor at skulle henslæbe et helt liv sammen med et hovent og trættekær kvindemenneske som dig'. Line arbejdede sig op i retfærdig vrede. Det var ikke småting hun sagde til søsteren, og søsteren blev for engangs skyld fuldstændig stum af forbavselse,

for sådan havde hun aldrig nogensinde hørt Line tale. Alt det Line sagde var et resultat af et forpint sind. Hun havde håbet og troet på det bedste her i livet. Hun havde været et lille troskyldigt barn der aldrig havde kendt sin mor. Moderen var død da Line var ganske lille. Hun kunne vel ellers have fortalt om livets genvordigheder. Om hvad der var drømme og hvad der var virkelighed. Om hvad der var sandsynligt og hvad der var usandsynligt. Alt dette måtte Line selv finde ud af, og det var hårdt for hende for hun havde en sart sjæl, og troskyldigt og sagtmodigt havde hun fundet sig i alt fra storesøsterens side.Storesøsteren havde gjort alt for at holde hende nede, og havde altid gjort det. Dette indså Line nu pludselig helt klart i sin forpinthed. En skøn drømmeverden sank næsten i grus for hende. Det som hun havde håbet og troet på gjorde hende næsten modløs nu hvor den fastsatte bryllupsdag nærmede sig med hastige skridt.

På en grå trist Oktoberdag, med silende regn, oprandt bryllupsdagen. Der var otte forriddere og tredive vogne der fulgte de to brudepar hjem til Holmgård. På gården var alt klappet og klar til at modtage bryllupsgæsterne. Der var ikke sparet nogensteds. Det bugnede med mad og øl vin og brændevin i store lerdunke. Der var fire spillemænd fra Dejbjerg der underholdt gæsterne under spisningen. De spillede skønne kendte og ukendte melodier, og jo mere folk spiste og drak, jo mere slog de takt med fød-

derne og tilkendegav at de nød musikken. Nogle sang endda med på mere eller mindre hjemmelavede tekster. Ja selv den lille splejsede degn blev så glad og fuld at han absolut skulle stå op på sin stol og gale som en anden dværgkok. Det resulterede da også i at hans store fede kone måtte have fat i vingebenet på ham for at tvinge ham ned på stolen igen, hvorefter hun nærmest tvangsfodrede ham, velsagtens for at modvirke brændevinen. Til alt uheld for den lille degn var han kommet til at sidde ved siden af sognets skælm. Denne lystige fyr trakterede flittigt med flasken og roste degnen for at kunne tage den ene dram efter den anden, uden at knække dem over. Degnen, der var vant til at blive holdt nede af sin store kone, var så taknemlig for den ros han fik at han nærmest slugte snapsene uden at smage på dem. Resultatet blev da også derefter. Degnen der var den mest velklædte af alle gæsterne (det skulle hans kone nok sørge for) kunne efterhånden ikke finde sit spisebestik, han brugte så det der var nærmest ved hånden - fingrene. Han spildte ned af sig og forsøgte at tørre det bort, hvilket resulterede i at han tværede maden endnu mere ud over sig. Han havde puret sig i håret så det lignede en høstak, hans krøs havde løsnet sig så det hang skævt og han havde villet se efter hvor langt man var henne på dagen og havde derfor kigget på sit lommeur, uden dog at kunne se hvad klokken var, og så kunne han ikke finde lommen igen, så uret hang og dinglede i kæden ned over maven på ham.

Endelig blev de færdige med den første omgamg spisning.

og dansen skulle til at begynde. Degnen blev lempet ind i en seng. Det var ikke første gang man havde set en bryllupsgæst gå under bordet. Særlig kendt var det når en sad ved siden af sognets skælm. De der kom udensogns fra blev da også hurtigt sat ind i sagen af de lokale. De fremmede blev advaret så de ikke skulle få samme skæbne som degnen.

Spillemændene tog nu for alvor fat på at spille til dans. Line gemte sig hist og pist i krogene for at undgå dansen. Hun var rigtig ked af det. Hun gruede for at skulle slæbes til Hover som gårdmandskone. Alt det tænkte hun på, samtidig tænkte hun på sin Axel som havde svigtet hende og var udeblevet. Hun sukkede og længtes så forfærdeligt efter ham.

I bryggerset, som lå i den ene ende af stuehuset, var der svagt oplyst af et par tællepråse. Derude gik en fattig kone fra Skråstrup og ordnede opvasken og hentede brændsel ind fra brændeskuret, og gik i det hele taget kogekonen til hånde. Brændeskuret lå lige op til bryggerset så man kunne hente brændsel hele vinteren. Udenfor bryggerset listede en mørk person hen til bryggersvinduet og kiggede ind. Han ventede til kogekonen og hendes hjælper var væk, derefter listede han ganske stille ind og gemte sig i brændeskuret bag nogle hedetørv. Fra sit skjulested kunne han holde øje med hvad der foregik i bryggerset.

Nu kom konen fra Skråstrup ud for at hente brændsel. Tateren var godt klar over at hun under alle omstændig-

heder , uanse hvordan han bar sig ad, ville blive bange og give sig til at skrige. Han besluttede at gøre pinen kort ved at fremføre sit ærinde hurtigst muligt. En hånd lukkede sig om konens mund og en beroligende stemme hviskede i hendes øre: 'Kan du være rolig og beherske dig så sker der dig intet ondt, men du skal gøre som jeg siger'. Ja, ja hviskede konen, det skal jeg nok. Hvad ønsker herren at jeg skal gøre'? Tateren hviskede: 'Du skal stille og roligt gå ind og bede Line om at komme herud, men du skal gøre det uden at nogen aner uråd, ellers sker der dig de frygtligste ting der kan overgå noget menneske i levende live'. Tateren var efterhånden blevet desperat og derfor indtog han den truende holdning. Inderst inde ville han nødigt at der skulle ske den fattige morlille noget. Han trykkede da også en stor sølvmønt i hendes hånd. Konen nejede for tateren af bare glæde og gik derefter ind og hviskede til Line at en ung mørkløddet mand med kønne øjne ville tale med hende. Line havde nær givet et skrig fra sig af bare glæde, for hun var med det samme klar over hvem det var der ventede på hende men hun beherskede sig dog. Hun så sig forsigtigt omkring og konstaterede at ingen lagde mærke til hende i øjeblikket. Derefter skyndte hun sig ud og kastede sig i armene på Axel, og for en stund glemte hun at hun var en gift kone. Hun glemte alt omkring sig og nød duften fra hans klædning. Det lugtede dejlig stærkt af lyng og tørverøg. Hun betænkte sig da heller ikke et eneste sekund da Axel spurgte om hun var parat til at tage med ham. Line sneg

sig ind på sit værelse og smed brudetøjet og skyndte sig at klæde sig varm på. Hun tog nogle fornødne ting med, foruden alle sine værdigenstande samt alle de penge hun havde sparet op i de forløbne år. Det var efterhånden en hel del. Axel hjalp hende med at få det hele stuet sammen i hast. Derefter forsvandt de mod sydøst i ly af mørket.

I storstuen i Holmgård begyndte man efterhånden at savne Line. Man begyndte at spørge til hende. Ja man begyndte enddog at lede efter hende. Men hun var og blev borte. Gæsterne så efter hende ved vanddammen. De sendte nogle karle ud til hest, og alle ledte og råbte alle vegne, men alt var forgæves. Nogle af de gamle koner begyndte at jamre og vride hænder. De vidste jo alle at Line var blevet gift imod sin vilje, og de følte med hende, men turde ikke give deres mening tilkende for deres mænd. (Mændenes mening var jo lov dengang.) Nu frygtede de at Line skulle have gjort en ulykke på sig selv i desperation.

Festhuset blev efterhånden til et klagehus. Holmgårdsbonden, der tidligere på aftenen havde været rød i hovedet og vældig opstemt og pralet med sine svigersønner, var nu pludselig blevet et ynkeligt væsen at se på - ligbleg og rystende som et Espeløv - alt det mandige var gået af ham. Det gjorde jo ikke sagen bedre at de gamle koner, ligesom for at få luft for deres undertrykkelse, istemte endnu mere klage og jammer. Mændene kunne ikke være bekendte at bryde op selv om de alle havde aller-

mest lyst til det. De var næsten nødt til at blive på gården til man fandt Line.

Den fattige kone fra Skråstrup følte at hun var nødt til at fortælle hvad der var sket. Dog ikke uden dramatik, for hun var selvfølgelig bange for Holmgårdsbonden, og hun skulle nok vare sig for at fortælle om de penge hun havde fået af tateren. Så hun fortalte med rysten og bæven om en skummel person med sort hår og gul hud og mørke gennemtrængende øjne: 'Han tvang mig til at hente Line. Jeg var helt i hans magt', forklarede hun, 'jeg var nødt til at gøre som han sagde ellers havde han slået mig ihjel'. 'D e n G u l e F a n d e n' slap det ud af Holmgårdsbondes mund. 'Den Gule Fanden' lød det nu fra mund til mund. Man åndede lettet op for så var hun altså løbet bort med sin elsker, og så var man da fri for at finde hende død et eller andet sted. Det var dog en befrielse på sådan en festdag. Kuløren vendte da også tilbage i ansigterne på de modige mænd. De begyndte at tage for sig af de våde varer igen. Selv Holmgårdsbonden måtte tage et glas med, selvom det var en streg i regningen for ham. Men jo mere de drak, jo mere lovede naboerne at de skulle være med til at få fat i tateren og få ham straffet.

Men på det punkt havde Lines far forregnet sig. Han kunne ikke få Axel Povlsen straffet uden selv at komme i fedtfadet. Holmgården havde jo været skjulested for smuglere, og det var jo ikke så rart at få frem for øvheden.

Hvad 'Gule Fanden' og Line angår fortælles det jo fra anden side at de flygtede ned til Ribeegnen. Det skal jeg ikke bestride. Det fortælles også at de fik en datter der. Det kan måske også være rigtigt. Men nok om det. Hos den anden skribent kan man få historien nok så udførligt forklaret, og det kan jeg kun anbefale at man gør. Min fortælling skal ikke betragtes som en genfortælling af den anden skribents, men som en overlevering fra den nævnte ældre dame. Jeg tror stadigvæk på at 'Gule Fanden' og Line slog sig ned i lyngbakkerne sydvest for Nr. Omme kirke. Det sted man på egnen stadig kalder for 'Gule Fandens slot'.

NB! Bogen må kun bruges som drejebog hvis Thorkild Knudsen vil have rollen som 'Den Gule'.

TATER VALSEN

FMH ams 76/88

Thomas Thomsen/TK

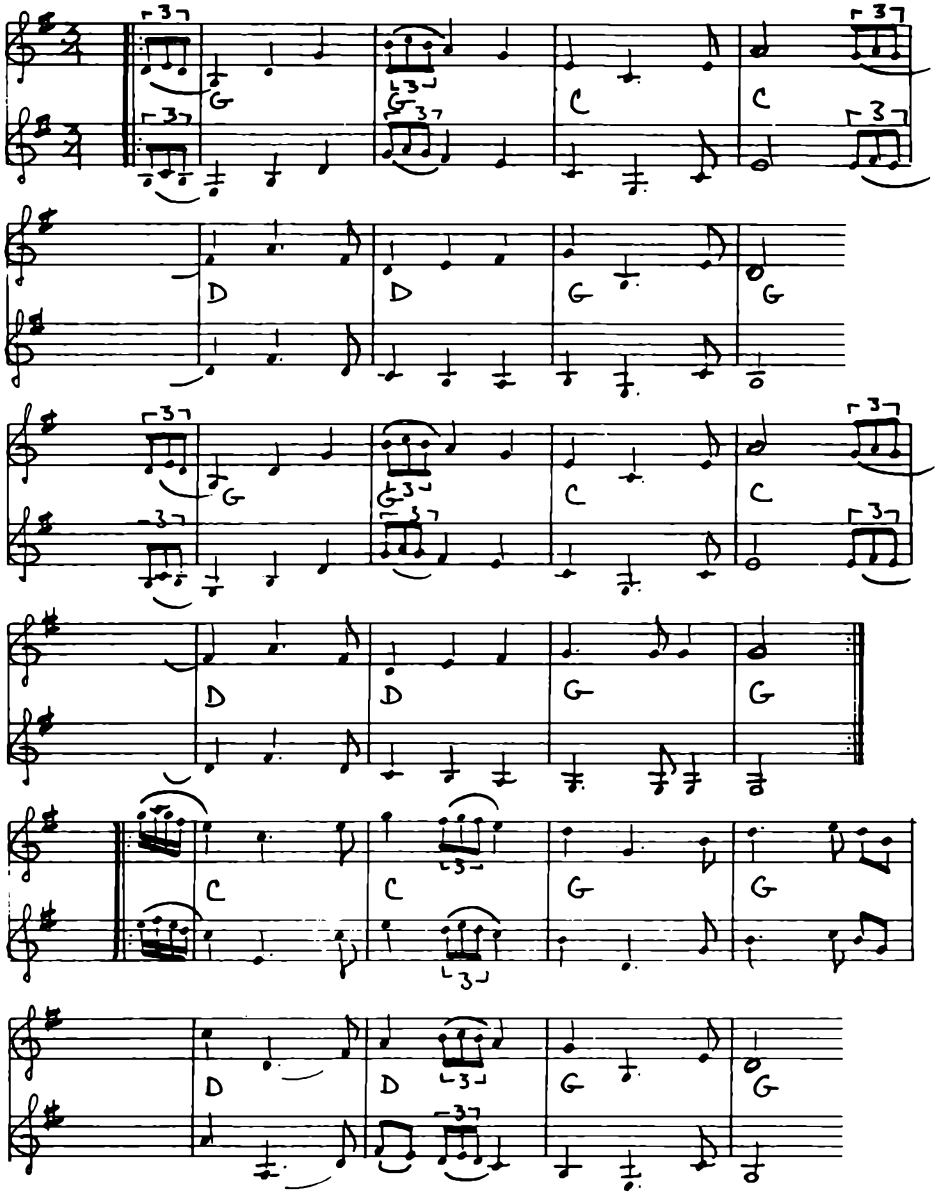

G /: 1144 5511

1144 5511 :/

/: 4411 5511

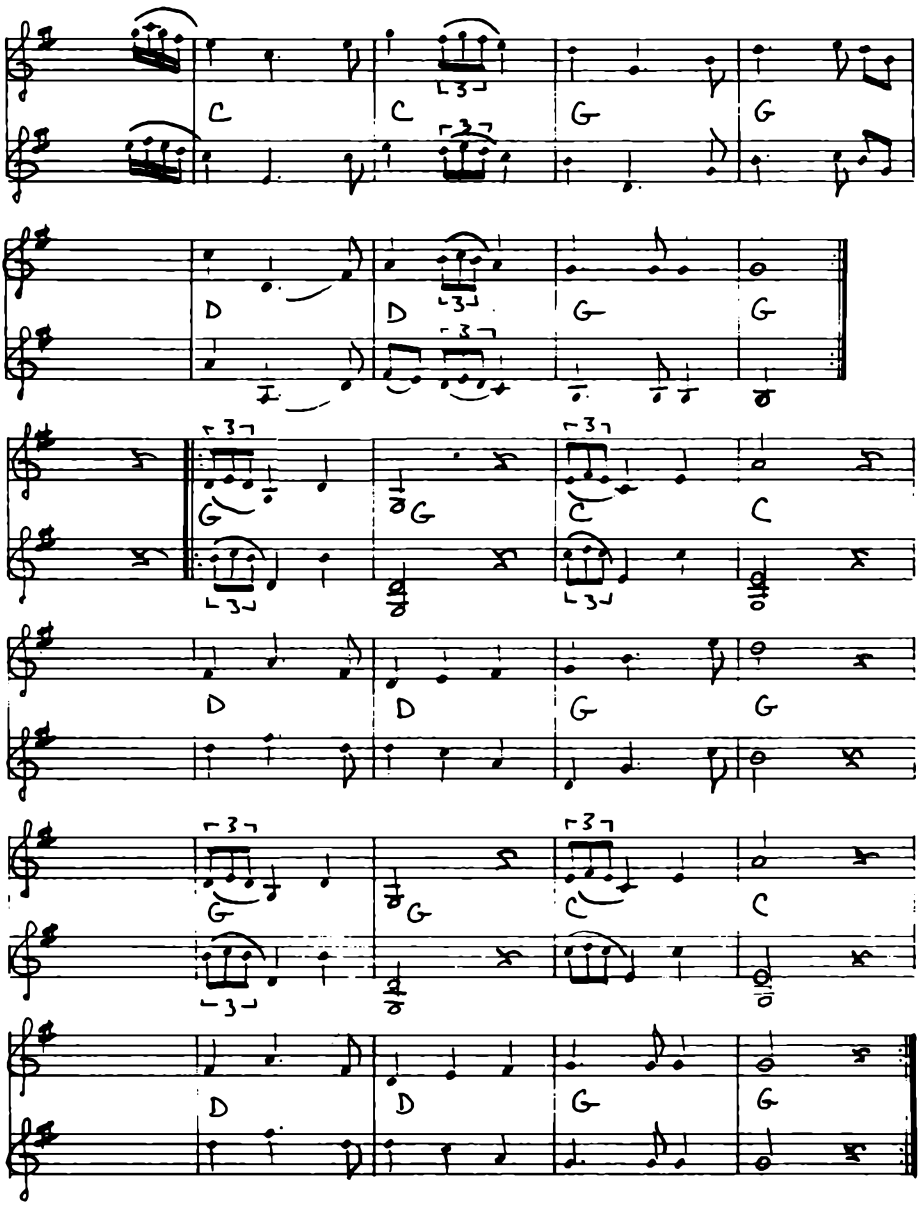

G 4411 5511 :/
/: 1144 5511
1144 5511 :/

EN LÆRLINGS EFTERSKRIFT

'Tater Povlsens Hopsa', eller 'Gule Fandens Hopsa' som den også bliver kaldt, er et forrygende musikstykke og en meget solid dansemelodi. Jeg kunne unde alle jer der læser historien her at I engang fik lejlighed til at høre Thomas spille stykket på sin femrækkede harmonika. Når I så havde hørt stykket så skulle I op og danse til det. Det ville temmelig sikkkert gå jer som det er gået mig - historien, musikken og dansen i forening har givet mig et tydeligt billede af hvordan det hele er gået for sig.

Måske skulle jeg fremhæve endnu en ting - noget som jeg også kunne unde jer. Det er at I kunne tage en tur med Thomas rundt i 'det gamle' Nr. Omme sogn og opleve det landskab og den natur som historien udspiller sig i - og høre Thomas fortælle på stedet.

Sidste efterår tilbragte jeg to uger sammen med Thomas. Vi talte meget sammen og vi spillede meget. Jeg vidste ikke meget om folkekultur dengang og violinen var ganske ny for mig. Thomas tog mig i lære, og i dag er jeg både klogere på hvad folkekultur er og bedre til violinspillet. Thomas og jeg har siden da haft et meget rart samarbejde.

Dengang i Oktober sidste år tog vi en heldagstur til 'det gamle' Nr. Omme sogn (ca. 20 km. syf for Holstebro). Vi var rundt og se landskabet og traf nogle af de folk Thomas kender der. Om den tur kunne der såmænd godt skrives en hel bog, men det er jo ikke meningen nu. Jeg vil blot fortælle lidt om det der har med historien at gøre.

På vores dagstur kom vi omkring Holmgård og så landskabet deromkring fra mange vinkler. Synes af de store enge og moser syd for gården gav godt stof til fantasien. Jeg kan tydeligt se for mig hvordan tateren har bevæget sig igennem det dengang næsten ufremkommelige terræn. Og med hopsamelodien i ørerne bliver sceneriet endnu mere levende.

Vi var også omkring det sted der den dag i dag kaldes 'Gule Fandens Slot'. Nu er der ingen spor af nogen hule eller anden beboelse, og lyngbakkerne er kultiverede og for størsteparten beplantet med gran. Trods det var det ikke svært at fange stemningen af jordhule og sammenbidt vilje til at overleve i et samfund der udnytter og forfølger de der er anderledes.

Jeg var væk fra Vestjylland en uge kort efter. Da jeg kom tilbage og besøgte Thomas spillede han hopsaen for mig, og han fortalte mig mere af historien om de to elskende. I dagene der var gået efter vores rundtur havde Thomas gået og fundet historien frem fra hukommelsen. Melodien var udsprunget af historien.

Siden dengang i efteråret har vi spillet hopsaen utallige gange, og rigtig mange har hørt Thomas fortælle historien. Hvor mange der har hørt historien, hørt musikken og danset til den, det har jeg ikke noget tal på, men jeg er sikker på at det drejer sig om mindst 500 - måske er det 1000. Nu trykker vi historien i et oplag af mindst 500 eksemplare. Om et halvt år tror jeg helt sikkert vi må genoptrykke historien. Til den tid bliver musikken sik

kert spillet mange steder rundt i landet, og en hel masse mennesker vil mærke suset når de fjedrende og hoppende danser hopsaen hen over gulvet... Det er altsammen rart at tænke på, fordi jeg ved det er godt dette her. Jeg tør sige det fordi jeg dag for dag, nu igennem et halvt år, har oplevet mere og mere ved historien, musikken og dansen... Der er blot en bitter dråbe i det ellers så sødmefyldte bæger. Thomas, der ikke længere kan arbejde som slagteriarbejder efter en arbejdsulykke, han må nøjes med glæden ved at kunne give sin historie og sin musik videre til de mange interesserede. Thomas får aldrig en krone for det. Og det er da uretfærdigt når han vitterlig er en af de mest brugte kunstnere i dag.

Chirstian Foged Maj 1977

NATMANDSVISE

Axel havde saa lyst Humør,
Sidsels Øjne saa mørk Kulør,
ejed hun bare en Fingerring,
Axel ejed slet ingenting.
   Han tigged Uld,
   hun tigged Sul,
snart skal de to tigge Posen fuld.

Plov og Ager de ænsed ej,
helst de pløjed den Landevej,
Byer tred've og Sogne ti
havde de to at tigge i.
   Han tigged Uld,
   hun tigged Sul,
snart skal de to tigge Posen fuld.

Sidsel sad paa en Kampesten,
Axel kom til paa skæve Ben.
Sidsel var ung og let i Gang,
Axel bøjed sig frem og sang:
   'Jeg tigger Uld,
   du tigger Sul
snart skal vi to tigge Posen fuld'.

Axel bejled en Juninat,
Bryllup holdtes i næste krat,
der fik Sidsel sin Fingerring,
Præst og Klokker fik ingenting.
   Han tigged Uld,
   hun tigged Sul,
snart skal de to tigge Posen fuld.

Siden traved de Heden om,
Hunde halsed, ihvor de kom.
Damped Regnen fra Axels Vest,
lo den Skøjer og sang som bedst:
   'Jeg tigger Uld,
   du tigger Sul,
snart skal vi to tigge Posen fuld'.

Axel sad ved en Hededam,
spilled for Sidsel paa Redekam.
'Bliver din Trøje dig lovlig stram,
har du vel Plads til en Kirs'bærdram.
   Jeg tigger Uld
   du tigger Sul,
snart skal vi to tigge Posen fuld'.

Sidsels trøje blev mer' end trang,
snart et Væsen red Owselsang
højr paa Moderens Skulderblad.
Axel kyssed sit Barn og kvad:
   'Jeg tigger Uld,
   I tigger Sul,
snart skal vi tre tigge Posen fuld'.

Maanen skinner paa Sidsels Barm,
Glutten patter sig mæt og varm,
lytter imens til Nattens lyd,
Hjejlens Klage og Toflens Fryd.
   Han tigger Uld,
   hun tigger Sul,
snart skal de to tigge Posen fuld.

Axel sover i Lyngen strakt,
Sidsel sidder en Stund paa Vagt,
Duggen drysser paa Barnets Kind,
Suset dysser dem begge ind.
   Han tigger Uld,
   hun tigger Sul,
snart kan de to tigge Posen fuld.

Heden huser saa mangen Fugl,
hvorfor da nægte slige Skjul?
Gav de dog Lyngen god Kulør
hendes Øjne og hans humør.
   Han tigged Uld,
   hun tigged Sul,
snart skal de to tigge Posen fuld.

Længe hviler i Hedens Muld
Narmandsfolkets det brune Kuld.
Kors og Stene gi'r ej Besked,
Lyngen hvisker kun, hvad vi ved:
   Han tigged Uld,
   hun tigged Sul,
længst skovled Døden dem Posen fuld,

Sangen er skrevet af Jeppe Aakjær,
og melodien lavet af hedebonden Troels Saudal.

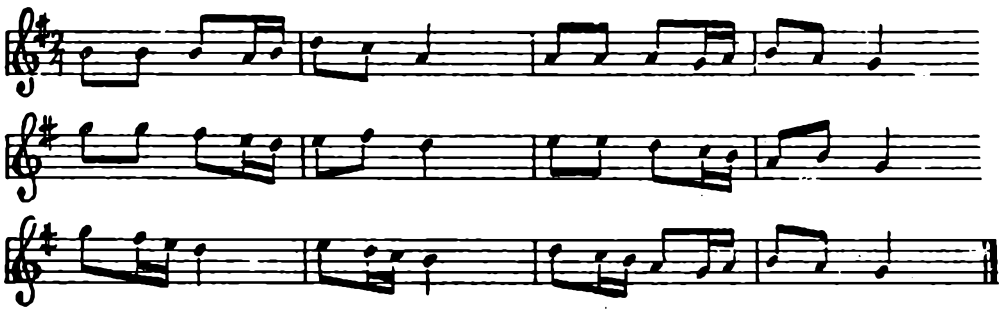

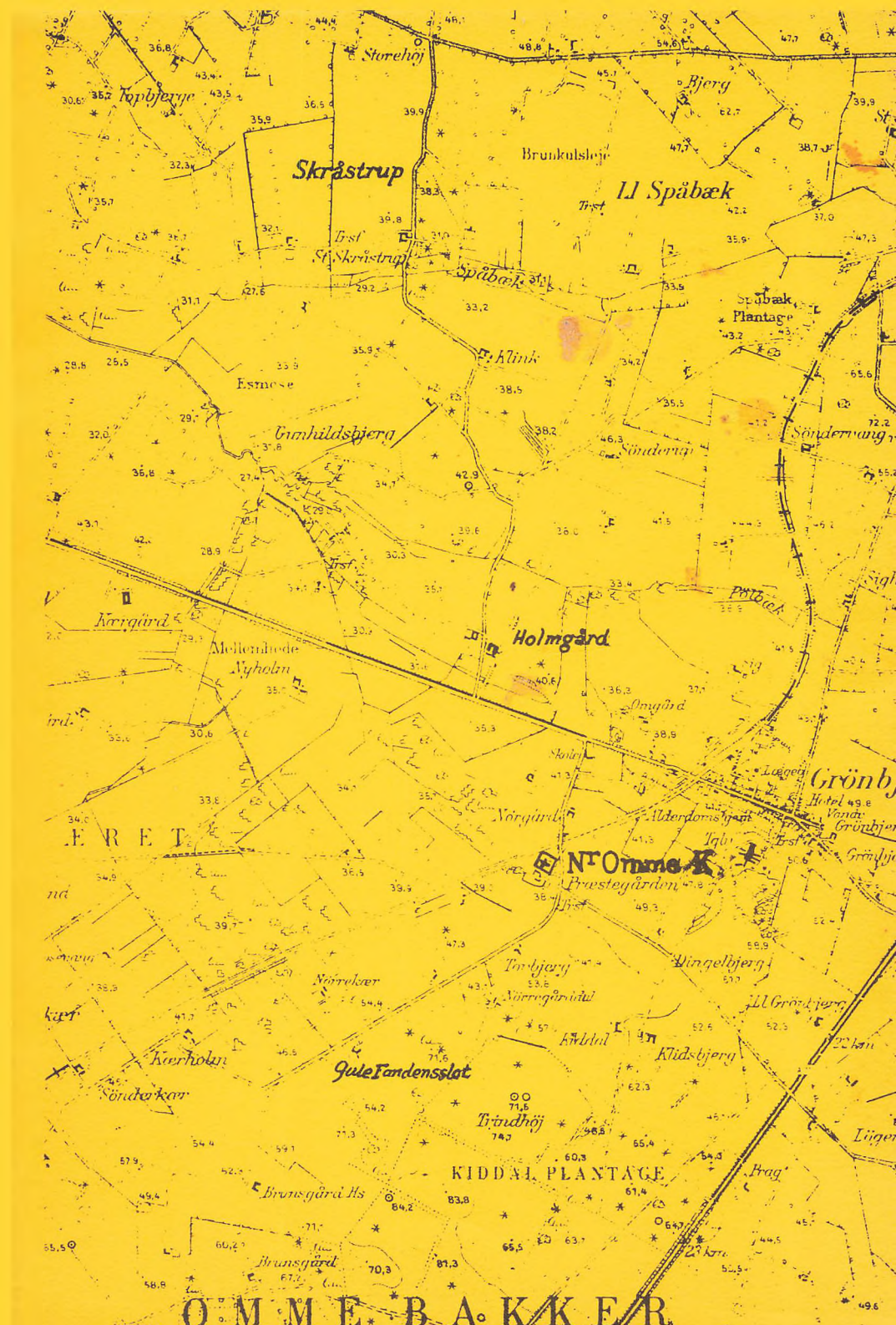
Storehøj
Topbjerge
Skråstrup
Brunkulsleje
Bjerg
Ll Spåbæk
St Skråstrup
Spåbæk
Spåbæk Plantage
Klink
Esmose
Gunhildsbjerg
Sönderup
Söndervang
Kærgård
Mellemhede
Nyholm
Holmgård
Pölbæk
Omgård
Skolej
Lægeg
Grönbj
Hotel
Vandv
Grönbjer
Nörgård
Alderdomsgem
Nr Omme K.
Præstegården
Torbjerg
Dingelbjerg
Nörrekær
Nörregårddal
Ll Grönbjerg
Kærholm
Gule Fandensslot
Kiddal
Klidsbjerg
Sönderkær
Trindhöj
KIDDAL PLANTAGE
Brunsgård Hs
Brunsgård
Prag
OMME BAKKER